

دانشگاه تهران

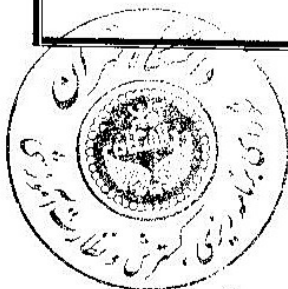
مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

مقطع : کارشناسی ارشد
رشته : تاریخ و تمدن ملل اسلامی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۰۴ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی گروه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده و در چهارصد و پنجاه و چهارمین جلسه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۰۴ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته : تاریخ و تمدن ملل اسلامی

مقطع : کارشناسی ارشد

برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی که توسط اعضای هیات علمی گروه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.

- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجراست.
- هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه برسد.
- این برنامه درسی جایگزین برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی - تاریخ و تمدن ملل اسلامی مصوب جلسه شماره ۲۲۶ مورخ ۱۳۹۰/۰۳/۱۱ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران گردیده است.

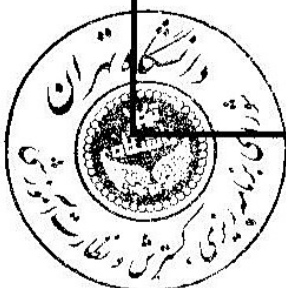
محمدرضا اسمعیلی گیوی
دبیر شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت
آموزشی دانشگاه
۱۴۰۲/۲/۵

محمود کمره ای
معاون آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۰۴ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

سید محمد مقیمی
رئیس دانشگاه تهران

۱۴۰۲/۲/۵

مشخصات کلی، جداول و سرفصل دروس رشته

تاریخ و تمدن ملل اسلامی

History and civilization of Islamic nations

دوره کارشناسی ارشد

فصل اول

مشخصات کلی رشته

۱. تعریف

به مجموعه آموزش‌ها و پژوهش‌هایی که در حوزه تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی به‌منظور شناخت سیر تحولات تاریخی و تمدنی ملت‌های مسلمان از ابتدا تا عصر حاضر صورت می‌گیرد، رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی اطلاق می‌گردد.

۲. هدف

شناخت تاریخ و دستاوردهای تمدنی ملل مسلمان و سهم آنها در کارنامه فرهنگ و تمدن بشری و تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز مراکز، سازمانها و ادارات فرهنگی، آموزشی و پژوهشی کشور است.

۳. ضرورت و اهمیت

نظر به چالش و رقابت‌های همه جانبه میان کانون‌های فرهنگ و تمدنی در عصر حاضر، ضرورت دارد تا گذشته و جایگاه فرهنگ و تمدنی اسلام و مسلمانان به عنوان یکی از مهم‌ترین کانون‌های فرهنگ و تمدن بشری مورد بررسی قرار گیرد تا بتوان با تکیه بر آموزه‌ها و درس‌های تاریخی که فرآیند رشد و شکوفایی و نیز فترت و ضعف تاریخ و تمدن مسلمانان است، به تحلیل و تبیین وضع و جایگاه کنونی فرهنگ و تمدن اسلامی در جهان پرداخت. شناخت تاریخ و تمدن ملل اسلامی می‌تواند به خودآگاهی بیشتر ایرانیان درباره گذشته شکوهمند خود و سهم ایرانیان در گسترش علوم و دانش‌های بشری یاری رساند. به علاوه با شناخت دلایل ضعف و فتور تمدن اسلامی، می‌تواند به جبران این آسیب‌ها و در نهایت بازسازی فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی، منجر شود.

۴. طول دوره و شکل نظام

طول دوره کارشناسی ارشد این رشته، مطابق آیین نامه‌های آموزشی دو سال یا چهار نیمسال است که در صورت ضرورت و تشخیص و تأیید استاد راهنما، شورای تحصیلات تکمیلی گروه و شورای دانشکده تا یک نیمسال (پنجم) و در موارد خاص و بنا به تأیید کمیسیون موارد خاص تحصیلات تکمیلی دانشگاه و رعایت دیگر ضوابط و آیین‌نامه‌های آموزشی تا یک نیم سال دیگر (ششم) قابل افزایش خواهد بود. نظام آموزشی این مقطع واحدی و هر واحد درس نظری در هر نیمسال شانزده جلسه است.

۵. تعداد و نوع واحدها

واحدهای درسی این مقطع در مجموع ۲۸ واحد شامل ۱۰ واحد دروس تخصصی و ۱۴ واحد اختیاری و ۴ واحد پایان نامه مطابق جدول شماره ۲ و ۳ است.

ردیف	نوع درس	تعداد واحد
۱	تخصصی	۱۰
۲	اختیاری	۱۴
۳	پایان نامه	۴
	جمع کل	۲۸

پذیرفته شدگان دارای مدرک کارشناسی رشته‌های غیر از تاریخ و تمدن ملل اسلامی و رشته‌های تاریخ اسلام یا دیگر رشته‌های مرتبط، با تشخیص گروه آموزشی، ملزم به گذراندن حداکثر ۱۲ واحد دروس جبرانی از دروس کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی مطابق جدول شماره ۱ هستند.

۶. نقش و توانایی فارغ‌التحصیلان

فارغ‌التحصیلان این رشته می‌توانند در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی و نیز نهادها و مؤسسه‌های دولتی و خصوصی درگیر در فعالیت‌ها و اقدامات آموزشی و پژوهشی، به خدمت بپردازند.

۷. شرایط و ضوابط ورود به دوره

دانشجویان از طریق آزمون سراسری رشته‌های کارشناسی ارشد از میان داوطلبان کلیه گروه‌ها و رشته‌های آموزشی پذیرفته می‌شوند.

۸. مواد و ضرایب امتحانی

مواد درسی آزمون این رشته و ضرایب آنها به ترتیب: فرهنگ و تمدن اسلامی (ضریب ۴)، تاریخ اسلام (ضریب ۳)، زبان عربی (ضریب ۲) و زبان انگلیسی (ضریب ۱) است.

فصل دوم

جداول دروس

جدول شماره ۱: دروس جبرانی

پیشنیاز	تعداد ساعات			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۱)	۱
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۲)	۲
ندارد	۶۴	-	۶۴	۴	-	۴	کلیات فرهنگ و تمدن اسلامی	۳
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	شناخت منابع تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۴
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ علوم نقلی و روایی	۵
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ علوم عقلی و عرفانی	۶
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	انتقال علوم به جهان اسلام	۷
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ علوم ریاضی	۸
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ علوم طبیعی	۹
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تشکیلات و نهادهای مالی در اسلام	۱۰
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تشکیلات و نهادهای اداری و قضایی در اسلام	۱۱
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ هنرهای اسلامی (۱)	۱۲
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ هنرهای اسلامی (۲)	۱۳
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ هنرهای اسلامی (۳)	۱۴
-	۴۸۰	-	۴۸۰	۳۰	-	۳۰	جمع کل	

جدول شماره ۲

دروس تخصصی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	تاریخ و تمدن اسلامی تا پایان امویان	۲		۲	۳۲		۳۲	ندارد
۲	تاریخ و تمدن اسلامی در دوره عباسیان	۲	--	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۳	تاریخ و تمدن اسلامی در مصر و شام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۴	تاریخ و تمدن اسلامی در مغرب و اندلس	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۵	فلسفه تاریخ	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
جمع کل		۱۰		۱۰	۱۶۰		۱۶۰	-

جدول شماره ۳

دروس اختیاری *

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	روش تحقیق در تاریخ	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۲	تاریخ نگاری در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۳	تاریخ تعلیم و تربیت در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۴	تاریخ تحول علوم در جهان اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۵	هنر در سرزمین‌های اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۶	جغرافیای تاریخی سرزمین‌های اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۷	مطالعات اسلامی در غرب	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۸	تاریخ جریان‌های فکری و سیاسی در جهان اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۹	مبانی و نظریه‌های فرهنگ	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۱۰	تاریخ اندیشه اجتماعی در جهان اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۱۱	نقد متن	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۱۲	متون تخصصی به زبان انگلیسی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۱۳	تاریخ و تمدن اسلامی در آسیای مرکزی و قفقاز	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۱۴	تاریخ و تمدن اسلامی در هند	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۱۵	تاریخ تشیع	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
جمع کل		۳۰	-	۳۰	۴۸۰	-	۴۸۰	-

* گذراندن ۱۴ واحد از دروس اختیاری، الزامی است.

فصل سوم

شناسنامه، هدف، سرفصل و منابع دروس

تاریخ و تمدن اسلامی تا پایان امویان

Islamic history and civilization from the beginning of Islam to the end of the Umayyads

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: تخصصی

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: مطالعه تحلیلی تاریخ و تمدن اسلامی از بعثت رسول خدا(ص) تا پایان خلافت امویان

سرفصل

۱. اوضاع و مختصات جغرافیایی جزیره‌العرب و پیوند و تأثیر آن با تاریخ این سرزمین، بررسی تحلیلی - انتقادی تاریخ شبه جزیره عربستان قبل از اسلام (دوره جاهلیت)، مراکز تمدنی و دولت‌های جزیره‌العرب
۲. زمینه‌های تاریخی ظهور اسلام، بررسی خاستگاه اجتماعی پیامبر اسلام (ص) در آستانه بعثت، بررسی روایات مربوط به وحی و چگونگی نزول قرآن، بررسی نظرات مستشرقان در مورد وحی، تحلیل آراء در مورد امی بودن رسول خدا(ص)، تقابل مشرکان با دعوت پیامبر(ص)
۳. تشکیل دولت در مدینه، ویژگی‌های دولت نبوی، تعاملات پیامبر(ص) با اهل کتاب، زمینه‌های شکل‌گیری مبانی تمدن اسلامی در مدینه بر اساس آموزه‌های قرآنی و نبوی
۴. سیر تاریخی، علل، اهداف و ویژگی‌های غزوات پیامبر(ص)، نقد آراء مستشرقان در مورد جنگ‌های عصر پیامبر(ص)
۵. دوره خلفای راشدین: بررسی تاریخی سقیفه و جریان رده و مرتدان
۶. علل و عوامل و انگیزه‌های فتوحات و آشنایی مسلمانان با ملل دیگر و تأثیر تمدنی آن بر اسلام
۷. تشکیل نخستین دیوان‌ها در اسلام، ویژگی نظام اداری مسلمانان
۸. تحلیلی از ویژگی‌های خلافت خلفای راشدین
۹. پیشینه امویان از عصر جاهلی تا عصر اسلامی، زمینه‌ها و عوامل انتقال قدرت از بنی هاشم به بنی امیه
۱۰. تحلیل علل و عوامل صلح امام حسن(ع)

۱۱. علل و عوامل و نتایج قیام امام حسین (ع)

۱۲. ویژگی‌های حکومت‌داری بنی امیه (سیاست داخلی)، فرقه‌گرایی در عصر امویان، موالی در دوره امویان، رفتار خلفا با اهل ذمه، جناح بندی‌های قبیله‌ای (قیسی، مضری) و سهم آن در تحولات سیاسی (سیاست داخلی)

۱۳. تمدن اسلامی در عصر امویان: تشکیلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، دیوانسالاری، تعریب و تأسیس دیوان‌ها، ضرب سکه، معماری و هنر

۱۴. توسعه سیاسی، فتوحات و قلمرو دولت (سیاست خارجی)

۱۵. تحلیل قیام‌های خوارج، شیعیان، زبیریان

۱۶. علل و عوامل سقوط بنی امیه. (عوامل درونی و بیرونی)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- ابن حبیب بغدادی، (۱۹۸۵)، المنمق فی اخبار قریش، بیروت، عالم‌الکتب
- ایام العرب قبل الاسلام، ابو عبیده معمر بن مثنی (۱۹۷۶۹)، بیروت، عالم‌الکتب
- ابن هشام (۱۹۹۸)، الیره النبویه، بیروت، مکتبه العبیکان
- ابن شبه (۱۴۱۰)، تاریخ المدینه المنوره، قم، دارالفکر
- ابن سعد (۱۹۹۰)، الطبقات الکبری، بیروت، دارالکتب العلمیه
- بلاذری (۱۹۸۸)، فتوح البلدان، بیروت، دار و مکتبه الهلال
- واقدی (۱۹۸۹)، المغازی النبویه، بیروت، مؤسسه‌الاعلمی للمطبوعات
- ابوعلی مسکویه (۲۰۰۳)، تجارب الأمم و تعاقب الهمم، بیروت، دارالکتب العلمیه
- طبری (۱۹۶۲-۱۹۶۷)، تاریخ‌الرسل و الملوک، بیروت،
- مسعودی (۱۹۶۵-۱۹۷۹)، مروج الذهب و معادن الجواهر، بیروت
- مقریزی (۱۳۷۰ش)، النزاع و التخاصم بین بنی امیه و بنی هاشم، قم، الشریف‌الرضی
- آیتی، عبدالحمید (۱۳۷۸)، تتریح پیامبر اسلام، تهران، دانشگاه تهران

زریاب خوئی، عباس (۱۳۷۶)، سیره رسول الله از آغاز تا هجرت، تهران، سروش

تاریخ اسلام کمبریج (۱۳۸۷)، ترجمه تیمور قادری، تهران، امیر کبیر

زرگری نژاد، غلامحسین (۱۳۹۴)، تاریخ صدر اسلام، تهران، سمت

مادلونگ، ویلفرد (۱۳۷۷)، جانشینی محمد، ترجمه احمد نمایی و دیگران، مشهد، آستان قدس رضوی

Watt (2003), William Montgomery, Early Islam: Collected Articles; Mahmoud Ayoub, The Crisis of Muslim History: Religion and Politics in Early Islam, Oneworld

Adam J. Silverstein (2003), Islamic History: A Very Short Introduction,

تاریخ و تمدن اسلامی در دوره عباسیان

Islamic history and civilization during the Abbasids

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: تخصصی

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: مطالعه تحلیلی تاریخ سیاسی و تحولات اجتماعی و تمدنی دوره عباسیان

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، عوامل سیاسی و اجتماعی شکل‌گیری دعوت عباسیان و دستیابی آنها به خلافت (سهم ایرانیان و عربها در دعوت و پیروزی عباسیان)
۲. مشخصه‌ها و ویژگی‌های دوره‌های مختلف خلافت عباسی و بررسی تحولات شکل گرفته در مفهوم خلافت
۳. مروری گذرا بر تاریخ سیاسی خلافت عباسی بر اساس تقسیم به دوره ایرانیان، ترکان، آل بویه و سلجوقیان
۴. سهم خاندان‌های مختلف ایرانی و عرب و ... در تحولات سیاسی و تمدنی عصر اول عباسی
۵. جنبش‌های سیاسی و اجتماعی ایرانی در عصر اول عباسی: بررسی جنبش‌های غلات
۶. بررسی و مطالعه تاریخ گروه‌های دینی و اجتماعی مخالف عباسی: زنادقه، خرمیه، شعوبیه، قرامطه، زمینه‌های شکل‌گیری و پیامدها
۷. تجزیه خلافت عباسی و تشکیل حکومت‌های مستقل و نیمه مستقل (علل و عوامل و پیامدها)
۸. ترکان و خلافت عباسی: علل و عوامل ورود و استخدام ترکان و پیامدهای سیاسی و اجتماعی آن، نظام امیرالامرائی خلفای عباسی و نقش آنان در اداره امور خلافت

۹. مناسبات عباسیان با دولت‌ها و خاندان‌های حکومتگر شیعی در ایران (علویان طبرستان، آل بویه و ...)، رشد و شکوفایی فرهنگ و تمدن اسلامی در عصر آل بویه و گسترش فعالیت‌های عالمان شیعه

۱۰. عباسیان و روابط آنها با دولت‌ها و خاندان‌های حکومتگر سنی در ایران و در غرب جهان اسلام: سامانیان، غزنویان، اغلبیان، اخشیدیان، فاطمیان، حمدانیان و ادریسیان

۱۱. عباسیان و سلجوقیان: روابط در دوره سلاجقه بزرگ و سلاجقه عراق؛ عباسیان و جنگ‌های صلیبی

۱۲. طبقات اجتماعی و اقلیت‌های دینی در عصر عباسیان: زرتشتیان، یهودیان، مسیحیان و ...

۱۳. سازمان اداری، مالی و قضایی عصر عباسی: سهم اقوام و گروه‌های مختلف در دیوانسالاری عباسی

۱۴. اوضاع اجتماعی و اقتصادی عصر عباسی: اعیاد، مناسبت‌ها و جشن‌های دینی و ملی، صنعت و بازرگانی

۱۵. عباسیان و بیزانس: روابط در دوره‌های مختلف، علل و عوامل و پیامدها

۱۶. فرجام عباسیان، علل و عوامل سیاسی و اجتماعی ضعف و سقوط عباسیان، پیامدهای سقوط عباسیان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

اخبار الدوله العباسیه (۱۳۹۱ق)، مؤلف ناشناخته، بیروت، دار الطلیعۃ للطباعۃ و النشر

خلیفه بن خیاط (۱۹۹۵)، تاریخ الخلفاء، بیروت، دار الکتب العلمیه

سیوطی (۱۹۹۷)، تاریخ الخلفاء، بیروت، دارصادر

یعقوبی (۱۸۹۲)، تاریخ یعقوبی، لیدن

ابوعلی مسکویه (۲۰۰۳)، تجارب الأمم و تعاقب الهمم، بیروت، دارالکتب العلمیه

طبری (۱۹۶۲-۱۹۶۷)، تاریخ الرسل و الملوک، بیروت،

مسعودی (۱۹۶۵-۱۹۷۹)، مروج الذهب و معادن الجواهر، بیروت

ابن اثیر (۱۹۶۵-۱۹۶۶)، الکامل فی التاریخ، بیروت

لین پول (۱۳۶۳)، تاریخ دولت‌های اسلامی و خاندانهای حکومتگر، ترجمه صادق سجادی، تهران، نشر تاریخ ایران

آدام متز (۱۳۹۸)، تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری، ترجمه ذکاوتی قراگزلو، تهران، امیر کبیر

مکی، محمدکاظم (۱۳۹۱)، تمدن اسلامی در عصر عباسیان، ترجمه محمد سپهری، تهران، سمت

محمدمنظر احسن (۱۳۸۳)، زندگی اجتماعی در حکومت عباسیان، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

باسورث، کلیفورد ادموند (۱۳۸۱)، سلسله های اسلامی جدید، ترجمه فریدون بره‌ای، تهران، مرکز بازشناسی اسلام و ایران

فوزی، فاروق عمر (۱۹۹۸)، الخلافة العباسیة، اردن، دارالشروق للنشر و التوزيع

دانیل، التون (۱۳۶۷)، تاریخ سیاسی اجتماعی خراسان در عصر عباسیان، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

احمدی منش، محمد (۱۳۹۷)، فراز و فرود عباسیان، تهران، سمت

The Cambridge history of Iran (1968), Cambridge University Press

تاریخ و تمدن اسلامی در مصر و شام

Islamic history and civilization in Egypt and the Levant

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: تخصصی

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی از مسائل تاریخی و تمدنی در حوزه شام و مصر

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، گزارش تحلیلی از تاریخ سیاسی حکومت فاطمیان از تأسیس تا سقوط
۲. بررسی مهم‌ترین ویژگی‌های فرهنگی و تمدنی فاطمیان
۳. تحلیلی از وضع تاریخ سیاسی و فرهنگی اتابکان شام
۴. تحلیلی از وضع تاریخ سیاسی و فرهنگی ایوبیان
۵. تحلیلی از جنگ‌های صلیبی: عوامل پیدایی و سیر تاریخی
۶. نتایج و پیامدهای جنگ‌های صلیبی برای جهان اسلام و اروپا
۷. زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری حکومت ممالیک در مصر
۸. خلفای عباسی قاهره و نقش آنان در قدرت
۹. مروری بر اقدامات مهم‌ترین سلاطین بحری مانند بیبرس و قلاوون
۱۰. ممالیک در برابر صلیبیان و مغولان
۱۱. برآمدن ممالیک برجی و معرفی برجسته‌ترین سلاطین
۱۲. مهم‌ترین اقدامات سیاسی و نظامی ممالیک برجی

۱۳. سهم ممالیک در حفظ و پیشبرد فرهنگ و تمدن اسلامی

۱۴. جریان‌های فکری و علمی و مؤسسات تعلیمی و فرهنگی در دوره ممالیک

۱۵. عوامل ضعف و سقوط ممالیک

۱۶. سیطره عثمانیان بر شام و مصر

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

مقریزی (۱۴۲۲-۱۴۲۵ق)، المواعظ و الاعتبار فی ذکر الخطط و الآثار، لندن، مؤسسه الفرقان للتراث الإسلامی

ابن تغری بردی (۱۳۹۲ق)، النجوم الزاهرة فی ملوک مصر و القاهرة، قاهره، وزارة الثقافة و الإرشاد القومي

سیوطی (۱۹۶۷)، حسن المحاضرة فی تاریخ مصر و القاهرة، بیروت، دار إحياء الكتب العربية

واکر، پل (۱۳۸۳)، پژوهشی در یکی از امپراتوری های اسلامی، تاریخ فاطمیان و منابع آن، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران، مؤسسه نشر فروزان روز

ایمن فواد سید (۲۰۰۷)، الدولة الفاطمية فی مصر، قاهره، مکتبه الاسره

طقوش، سهیل (۱۳۹۸)، دولت ایوبیان، ترجمه ناصری، تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

شبارو، عصام محمد (۱۳۹۱)، دولت ممالیک و نقش سیاسی و تمدنی آنان در تاریخ اسلام، ترجمه شهلا بختیاری، تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

قاسم عبده قاسم (۱۳۹۶)، تاریخ سیاسی و اجتماعی دوره پادشاهان مملوکی، ترجمه بهزاد مفاخری، تهران، سروش

استیون رانسیمان (۱۳۹۲)، تاریخ جنگهای صلیبی، ترجمه منوچهر کاشف، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

Kambridge history of Egypt, (2008), Cambridge University Press

Israel Gershoni, James P. Jankowsk (1987), Egypt, Islam, and the Arabs: The Search for Egyptian; State and Society in Fatimid Egypt, Cambridge University Press

Yaacov Lev (2010), Coptic Identity and Ayyubid Politics in Egypt, Cambridge University Press

تاریخ و تمدن اسلامی در مغرب و اندلس

Islamic history and civilization in Morocco and Andalusia

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: تخصصی

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی دانشجویان با تاریخ سیاسی و اجتماعی اندلس، مغرب و افریقه، سیسیل و دیگر جزایر مدیترانه و میراث تمدنی آن سرزمین ها در دوران اسلامی از آغاز تا عصر عثمانی

سرفصل

۱. بیان سرفصل و محورهای اصلی درس و معرفی، نقد و تحلیل منابع، مآخذ و پژوهش‌های مربوط به مغرب
۲. بیان اوضاع تاریخی، سیاسی و اجتماعی مغرب در آستانه فتح به دست مسلمانان
۳. زمینه‌ها، عوامل و چگونگی فتح افریقه و مغرب توسط مسلمانان و پیامدهای آن
۴. پیامدهای سیاسی، فرهنگی فتح مغرب با تأکید بر اسلام‌پذیری قبایل بربر و نقش آنان در تحولات مغرب
۵. تاریخ سیاسی مغرب در دوره والیان
۶. تاریخ تحلیلی مغرب در دوره رستمیان، بنی مدرار، ادرسیان، اغلییان و فاطمیان
۷. تحولات تاریخی و سیاسی مغرب در دوره مرابطون، موحدون، بنی حفص، مرینیان و شرفا و مناسبات آنها با یکدیگر
۸. فرهنگ و تمدن اسلامی در دوره حکومت‌های مسلمان در افریقه و مغرب
۹. اوضاع سیاسی، اجتماعی و تاریخی اندلس در آستانه فتح به دست مسلمانان
۱۰. زمینه‌ها، عوامل و چگونگی فتح اندلس توسط مسلمانان و پیامدهای آن
۱۱. تاریخ سیاسی اندلس در دوره والیان و امویان اندلس
۱۲. تاریخ سیاسی اندلس در دوره ملوک الطوائف اول و دوم (بنی عامر، بنی عباد و بنی حمود)

۱۳. تاریخ سیاسی اندلس در دوره مرابطون، موحدون، بنو نصر و مناسبات آنان با حکومت‌های مسیحی

۱۴. تاریخ سیاسی سیسیل و دیگر جزایر مدیترانه در دوره حکومت‌های مسلمان، فرهنگ و تمدن اسلامی در دوره حکومت‌های مسلمان اندلس و سیسیل

۱۵. علل و عوامل شکست مسلمانان و بازپس‌گیری اندلس

۱۶. فرهنگ و تمدن مسلمانان در اندلس و نقش آنان در انتقال علوم به اروپا

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

ابن عبدالمنعم حمیری (۱۹۸۴)، الروض المعطار فی خبر الاقطار، بیروت، مکتبه لبنان
ابن بشکوال (۲۰۰۸)، کتاب الصلوة، بیروت، دار الکتب العلمیه
ابن حیان (۱۹۷۱)، المقتبس من انباء اهل اندلس، قاهره، لجنه احیاء التراث الاسلامی
ابن خطیب، محمد بن عبدالله (۱۴۲۴ق)، الاحاطة فی اخبار غرناطة، بیروت، دارالکتب العلمیه
ابن عذارى (۲۰۱۳)، البیان المغرب فی اخبار الاندلس و المغرب، بیروت، دارالغرب الاسلامی
مقری، احمد بن محمد (۱۴۱۹ق)، نفخ الطیب فی غصن الاندلس الرطیب، بیروت، دارالفکر
عبدالواحد ذنون طه (۲۰۰۴)، دراسات فی التاریخ الاندلسی، بیروت، دارالمدار الاسلامی
سعد عبدالله صالح البشری (۱۹۹۷)، الحیاه العلمیه فی عصر الخلافه فی الاندلس، مکة، جامعه ام القرى
وات، موننگمری (۱۳۵۹)، اسپانیای اسلامی، موننگمری وات، ترجمه محمد علی طالقانی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر
محمد عبدالله عنان (۱۳۸۰)، تاریخ دولت اسلامی در اندلس، ترجمه عبدالمحمد آیتی، تهران، کیهان
حسین مونس (۱۳۷۳)، سپیده دم اندلس، ترجمه حمید رضا شیخی، مشهد، آستان قدس رضوی
حسین مونس (۱۳۹۲)، تاریخ و تمدن مغرب و اندلس، ترجمه حمید رضا شیخی، تهران، سمت

W. M. Watt and cachia (2007), A History of Islamic Spain, Routledge

Chejne. Anwar (1974), Muslim Spain: it history and culture, University of Minnesota Press

J. T. Monore (2021), Islam and the Arabs in Spanish scholarship, Harvard University press

فلسفه تاریخ

Philosophy of history

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: تخصصی

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: پژوهش در مبادی و مفروضات تاریخ و بررسی تحلیلی خصایص و منزلت معرفت شناختی آن

سرفصل

۱. کلیات: فلسفه تحلیلی تاریخ
۲. فلسفه جوهری/نظری تاریخ
۳. الهیات تاریخ
۴. موضوع تاریخ: رویدادهای گذشته، افعال گذشته انسان‌ها
۵. تبیین در تاریخ: الگوی قانون فراگیر
۶. تبیین مبتنی بر قوانین دارای شمول محدود
۷. تبیین عقلانی
۸. منحصر به فرد دانستن رویدادهای تاریخی
۹. تبیین و روایت
۱۰. عینیت و ارزش داوری
۱۱. مسأله‌گزینش در تاریخ
۱۲. ارزش‌های گذشته و حال، عینیت به منزله انصاف
۱۳. علیت تاریخی: علت و معلول، نسبیت علل
۱۴. علیت و اختیار
۱۵. موجبیت تاریخی: ضرورت در تاریخ، قول به تقدیر و مشیت
۱۶. موجبیت علمی، تصادف و اتفاق، پیش‌بینی پذیری افعال، مسئولیت و آزادی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- استنفورد، مایکل (۱۳۸۶)، درآمدی بر تاریخ پژوهی، ترجمه مسعود صادقی. تهران، سمت
- پلام، جان هرولد (۱۳۸۶)، مرگ گذشته، ترجمه عباس امانت، تهران، نشر اختران
- جنکیز، کیت (۱۳۸۶)، بازاندیشی تاریخ، ترجمه حسینعلی نوزری، تهران، آگه
- پل ریکور (۱۳۸۱)، زمان و حکایت، ترجمه مهشید نونهالی، تهران، گام نو
- سروش، عبدالکریم (۱۳۶۰)، فلسفه تاریخ، تهران، پیام آزادی
- اچ. کار. ای (۱۳۴۹)، تاریخ چیست؟، ترجمه حسن کامشاد، تهران، خوارزمی
- ار. جی کالینگوود (۱۳۹۰)، اصول تاریخ، ترجمه عبدالرضا سالار بهزادی، تهران، نشر نی
- ار. جی کالینگوود (۱۳۸۵)، مفهوم کلی تاریخ، ترجمه علی اکبر مهدیان، تهران، نشر اختران
- جوئل کرو (۱۳۹۹)، پایان الهی یا بشری تاریخ، ترجمه زانیار ابراهیمی، تهران، روزگاران
- الیزابت کلارک (۱۳۹۷)، متن، نظریه: مورخان و چرخش زبانی، ترجمه هاشم آقاجری، تهران، انتشارات مروارید،
- کریس. لورنتس (۱۳۹۹)، بر ساخت گذشته، درآمدی بر نظریه تاریخ، ترجمه ماریا ناصر، تهران، سمت
- کارل لوویت (۱۳۹۶)، معنا در تاریخ، ترجمه سعید حاجی ناصری، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی
- ژاک مارتین (۱۳۹۸)، فلسفه تاریخ از چشم انداز مسیحی، ترجمه سیدرضا وسمه گر، تهران، دنیای اقتصاد
- سی.بی. ین. مکالا (۱۳۷۸)، بنیادهای علم تاریخ، ترجمه احمد گل محمدی، تهران، نشر نی
- ویلیام هنری والش (۱۳۶۳)، مقدمه ای بر فلسفه تاریخ، ترجمه ضیاء الدین علانی طباطبائی، تهران، امیر کبیر
- Atkinos (1978), Knowledge and Explanation in History, London
- Collingwood, R. G (1994), The Idea of history, Oxford University Press
- Croce, B. (1960), History: Its Theory and practice, London, Russell & Russell

روش تحقیق در تاریخ

Research method in history

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آموزش مهارت‌ها و فنون پژوهش تاریخی؛ آشنایی با رویکردهای جدید پژوهش و نگارش تاریخ و شناخت مسائل تاریخ اسلام

سرفصل

۱. مهارت‌های تفکر نقادانه در تحقیق تاریخی؛ ارزیابی شواهد؛ به کارگیری مفاهیم و تفسیر؛ مهارت‌های مقایسه؛ علت

یابی و تبیین؛ استدلال آوری در تاریخ

۲. شناخت و دسته‌بندی منابع تحقیق؛ تمایز تحقیق تاریخ‌نگارانه و تحقیق تاریخی

۳. دوره‌بندی تاریخ: تحقیق در جوامع پیشامدرن و مدرن

۴. واحد تحقیق تاریخی: تاریخ تام و تمام و محدودیت زمانی، مکانی و موضوعی واحد پژوهش

۵. تحولات جدید در تاریخ‌نگاری و رویکردهای جدید در نگارش تاریخ: تاریخ اجتماعی

۶. تاریخ اقتصادی

۷. تاریخ فرهنگی

۸. تاریخ فکری (تاریخ اندیشه‌ها)

۹. تاریخ زنان و جنسیت

۱۰. مطالعات بین‌رشته‌ای: تاریخ و جامعه‌شناسی (جامعه‌شناسی تاریخی)

۱۱. تاریخ و انسان‌شناسی

۱۲. تاریخ و روان‌شناسی (روان‌تاریخ)

۱۳. مسائل تاریخ اسلام: تاریخ صدر اسلام در بافت دوره باستان متأخر، شکل‌گیری و تحولات تاریخ‌نگاری اسلامی

۱۴. ایدئولوژی و دین و دولت؛ سازمان اداری و مالی جوامع اسلامی

۱۵. علما و نخبگان فرهنگی در جامعه اسلامی، شهر و جامعه شهری

۱۶. مشارکت غیرمسلمانان در جامعه اسلامی؛ طبقات خاموش جامعه اسلامی، دهقانان، زنان و بردگان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

گئورگ، ایگرس (۱۳۹۶)، تاریخ نگاری در قرن بیستم، از عینیت علمی تا چالش پسامدرن، ترجمه محمدابراهیم باسط، تهران، سمت

براندیج، آنتونی (۱۳۹۶)، رویارویی با منبع، راهنمای پژوهش و نگارش تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت

رامپولا، مری لین (۱۳۹۵)، راهنمای نگارش تاریخ، ترجمه لی لا، تهران، آگاه

لوگوف، ژاک (۱۳۹۹)، تاریخ جدید، جستارهایی در شناخت مکتب آنال، ترجمه عبدالله ناصری طاهری و سمیه سادات طباطبایی، تهران، سمت

کرون، پاتریشیا (۱۳۹۵)، جامعه‌های ماقبل صنعتی، کالبدشکافی جهان پیشامدرن، ترجمه مسعود جعفری، تهران، نشر ماهی

کریسچن، دیوید (۱۳۹۹)، این جهان گذرا، ترجمه مزدا موحد، تهران، نشر بیدگل

گرین، آنا و تروپ، کاتلین (۱۴۰۰)، خانه های تاریخ، خوانشی انتقادی از تاریخ و نظریه در سده بیستم، ترجمه بهزاد کریمی، تهران، نشر مرکز

عروی، عبدالله (۱۴۰۰)، مفهوم تاریخ، واژه‌ها و روش‌ها، ترجمه سیدمحمد آل مهدی، تهران، نشر اختران

مورلی، نوئل (۱۳۹۹)، نظریه ها، مدل ها، و مفاهیم در تاریخ باستان، ترجمه دکتر احسان افکنده، تهران، سمت

هامفریز، آر. استیفن (۱۳۹۶)، چهارچوبی برای پژوهش در تاریخ اسلام، ترجمه جواد مرشدلو، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام

هابسبام، اریک (۱۳۹۸)، درباره تاریخ، ترجمه حسن مرتضوی، تهران، نشر لاهیتا

تاریخ نگاری در اسلام

Historiography in Islam

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: دارد

هدف: شناخت توصیفی- تحلیلی دانشجویان از سیر و تطور تاریخ نگاری و مکاتب تاریخ نگاری اسلامی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، تعریف لغوی و اصطلاحی تاریخ، تاریخ گذاری، تاریخ نگاری، موضوع، انگیزه‌ها و اهداف تاریخ در طبقه بندی علوم

۲. زمینه‌ها، سنت‌ها و موارث تاریخ نگاری پیش از اسلام: میراث عربی، میراث یهودی، میراث بیزانسی-مسیحی و سریانی

۳. زمینه‌ها، سنت‌ها و موارث تاریخ نگاری پیش از اسلام: میراث ایرانی، میراث بین‌النهرینی، میراث یونانی

۴. تأثیر قرآن در پیدایش تاریخ‌نگاری

۵. تأثیر سنت در پیدایش تاریخ‌نگاری

۶. بینش دینی و سیاسی و روش‌های تاریخ‌نگاری مورخان مسلمان: نقلی، روایی، معرفی نمونه آثار در هر زمینه در قالب فعالیت کلاسی

۷. بینش دینی و سیاسی و روش‌های تاریخ‌نگاری مورخان مسلمان: ترکیبی، تحلیلی، معرفی نمونه آثار در هر زمینه در قالب فعالیت کلاسی

۸. مکاتب تاریخ‌نگاری در اسلام، چرایی و چگونگی شکل‌گیری، پیشگامان و معرفی آثار برجسته هر کدام (مدینه، عراق، شام)

۹. مکاتب تاریخ‌نگاری در اسلام، چرایی و چگونگی شکل‌گیری، پیشگامان و معرفی آثار برجسته هر کدام (ایران، مغرب و اندلس، شبه قاره هند)

۱۰. اشکال تاریخ‌نگاری در اسلام: خبری- حدیثی، سالشمار، دودمانی، طبقات، تبارشناسی، فرهنگنامه‌ای، معرفی نمونه آثار برجسته

۱۱. مراحل، سیر و تحولات تاریخ‌نگاری در سرزمین‌های اسلامی: ۱. سه مرحله سنت شفاهی، تک‌نگاری، جوامع نگاری؛ ۲. سیر تاریخ‌نگاری در سرزمین‌های اسلامی

۱۲. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی: سیره و مغازی، فتوح و خراج

۱۳. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی: مقاتل، فتن و حروب، طبقات، انساب

۱۴. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی: تواریخ محلی، تواریخ عمومی

۱۵. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی: تواریخ دودمانی و سیاسی، وزارت و دیوانسالاری

۱۶. فرهنگنامه‌های تاریخی، فرق و مذاهب

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

روزنتال، فرانتس (۱۳۶۷)، تاریخ تاریخ‌نگاری در اسلام، ترجمه اسدالله آزاد، مشهد، آستان قدس رضوی
سجادی، سید صادق، عالم زاده، هادی (۱۳۷۵)، تاریخ‌نگاری در اسلام، تهران، سمت
سواژه، ژان (۱۳۶۶)، مدخلی بر تاریخ شرق اسلامی، ترجمه نوش آفرین انصاری، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
دوری، عبدالعزیز (۲۰۰۰)، نشأه علم التاریخ عند العرب، عراق، مرکز زاید للتراث والتاریخ
شاکر مصطفی (۱۹۸۳)، التاریخ العربی والمورخون، بیروت، دار العلم للملایین
فواد سزگین (۱۴۱۲ق)، تاریخ التراث العربی، ترجمه محمود فهمی حجازی، قم، کتابخانه مرعشی نجفی
براندیج، آنتونی (۱۳۹۶)، رویارویی با منابع، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت
ترکمنی آذر، پروین (۱۳۹۳)، تاریخ‌نگاری در ایران، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی

Chase F. Robinson, Patricia Crone (2003), Cambridge University Press

Heather N. Keaney (2013), Islamic Historiography, Routledge

Sami G. Massoud (2019), Studies in Islamic Historiography, Brill

تاریخ تعلیم و تربیت در اسلام

History of education in Islam

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: شناخت تحولات تاریخی تعلیم و تربیت در سرزمین‌های اسلامی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، ماهیت تعلیم و تربیت و تعریف آن
۲. اهداف تربیتی و آموزشی در اسلام (هدف غایی، اهداف واسطی و اهداف جزئی)
۳. مبانی و اصول تعلیم و تربیت اسلامی
۴. ویژگی‌های نظام تعلیمی در عصر پیامبر اکرم (ص)
۵. آموزش ابتدایی و آموزش عالی
۶. مهم‌ترین مراکز آموزشی در جهان اسلام: مسجد و مدرسه
۷. مهم‌ترین مراکز آموزشی در جهان اسلام: دیگر مراکز
۸. مراکز پژوهشی و کتابخانه‌ها و دارالعلوم‌ها
۹. روش‌های آموزشی
۱۰. مواد درسی

۱۱. مکاتب و گرایش‌های تعلیم و تربیتی در تمدن اسلامی: فقهی، اخلاقی و حدیثی

۱۲. مکتب فلسفی در تعلیم و تربیت

۱۳. مکتب عرفانی در تعلیم و تربیت

۱۴. دیدگاه‌های ابن خلدون در تعلیم و تربیت

۱۵. گرایش‌های تعلیم و تربیت در تاریخ معاصر

۱۶. ادوار تاریخی آموزش و پرورش (ملاک‌ها و ویژگی‌ها)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

سعیداسماعیل، علی، محمدجواد، رضا (۱۳۹۱)، مکتب‌ها و گرایش‌های تربیتی در تمدن اسلامی، ترجمه بهروز رفیعی، تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و سمت

عرسان کیلانی، ماجد (۱۳۸۶)، سیر آرای تربیتی در تمدن اسلامی، ترجمه بهروز رفیعی، تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

عبدالله فیاض (۱۹۷۲)، تاریخ التربیه عند الامامیه، بغداد، جامعه بغداد

عزتی، ابوالفضل (۱۳۵۶)، آموزش و پرورش اسلامی، تهران، بعثت

رفیعی، بهروز (۱۳۸۱)، کتابشناسی تعلیم و تربیت در اسلام، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه

اعرافی علیرضا و دیگران (۱۳۹۱)، آرای دانشمندان مسلمان در باره تعلیم و تربیت و مبانی آن، تهران، سمت

سید، عاطف (بی‌تا)، التربیه الاسلامیه اصولها و منهجها، اسکندریه، مرکز الدلتا للطباعه

سید قطب (۱۳۸۹)، روش تربیتی اسلام و کاربرد عملی آن، ترجمه محمود ابراهیمی، تهران، آراس

مدخل "تعلیم و تربیت" در دانشنامه جهان اسلام و دائره‌المعارف بزرگ اسلامی؛ مدخل‌های «مسجد» و «مدرسه» و مدخل‌های مرتبط از EI^2 و EI^3

تاریخ تحول علوم در جهان اسلام

History of the evolution of science in the Islamic world

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: شناخت دستاوردهای مهم علمی در سرزمین‌های اسلامی و سیر پیشرفت علوم در دوره‌های مختلف

سرفصل

۱. شناخت انواع منابع و مآخذ برای مطالعه تاریخ علوم در تمدن اسلامی

۲. تاریخ‌نگاری علم و آشنایی با مهم‌ترین مطالعات و تحقیقات درباره علوم دوره اسلامی

۳. مفهوم علم در اسلام و جایگاه آن در تمدن اسلامی

۴. طبقه‌بندی علوم در تمدن اسلامی

۵. نقش و جایگاه طبقه‌بندی علوم در تبیین تاریخ علم/علوم در اسلام

۶. مراکز و نهادهای علمی در پیش از اسلام

۷. عوامل و زمینه‌های اخذ و اقتباس علوم از موارث و تمدن‌های پیشین

۸. رشد و توسعه کمی و کیفی علوم در تاریخ اسلام: الف) در داروشناسی

۹. رشد و توسعه کمی و کیفی علوم در تاریخ اسلام: الف) در طب

۱۰. رشد و توسعه کمی و کیفی علوم در تاریخ اسلام: ب) در ریاضیات

۱۱. رشد و توسعه کمی و کیفی علوم در تاریخ اسلام: ج) در علم الحیل

۱۲. رشد و توسعه کمی و کیفی علوم در تاریخ اسلام: د) در نجوم

۱۳. نهادهای اثرگذار سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در رشد و توسعه علوم در تمدن اسلامی

۱۴. تبادل و تعامل علمی در جهان اسلام

۱۵. تبادل و تعامل علمی جهان اسلام با غرب (بررسی ترجمه آثار علمی مسلمانان در دارالترجمه‌های غربی)

۱۶. بررسی عوامل رکود علمی در جهان اسلام

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

ابن ندیم (۱۳۹۴)، الفهرست، ترجمه محمدرضا تجدد، تهران، دنیای کتاب

قفطی، علی بن یوسف (۱۳۷۱)، تهران، دانشگاه تهران

نصر، سید حسین (۱۳۶۰)، علم در اسلام، ترجمه احمد آرام، تهران، سروش

احمد یوسف حسن و دونالد هیل (۱۳۵۷)، تاریخ مصور تکنولوژی اسلامی، ترجمه ناصر موفقیان، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

جورج سارتن (۱۳۸۹)، مقدمه‌ای بر تاریخ علم، ترجمه غلامحسین صدری افشاری، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

گلستون، چارلز (۱۳۷۴)، زندگینامه دانشمندان اسلامی، ترجمه جمعی از مترجمان، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

قربانی، ابوالقاسم (۱۳۷۵)، زندگینامه ریاضیدانان دوره اسلامی، تهران، نشر دانشگاهی

نالینو، کارلو آلفونسو (۱۳۴۹)، تاریخ نجوم اسلامی، ترجمه احمد آرام، تهران، دانشگاه تهران

سیریل الگود (۱۳۵۲)، تاریخ پزشکی ایران، ترجمه محسن جاویدان، تهران، اقبال

ای. اس. کندی (۱۳۷۴)، پژوهشی درباره زیج‌های اسلامی، ترجمه محمد باقری، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

روزنتال، فرانتس (۱۳۹۲)، مفهوم علم در اسلام (دانش پیروزمند)، ترجمه علیرضا پلاسید، تهران، گستره

سارتون، جورج (۱۳۷۷)، سرگذشت علم، ترجمه احمد بیرشک، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

قانع‌ی راد، سید محمدمبین (۱۳۷۹)، جامعه‌شناسی رشد و افول علم در ایران دوره اسلامی، تهران، مدینه

W. Livingston (2018), The Rise of Science in Islam and the West: From Shared Heritage to Parting of The Ways, 8th to 19th Centuries, Routledge

George Saliba (2011), Islamic Science and the Making of the European Renaissance, MIT Press

Shabeer Ahmad (2012), Development of Science & Technology in Islamic History

هنر در سرزمین‌های اسلامی

Arts in Muslim World

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی دانشجویان با چیستی و جایگاه هنر و معماری در جهان اسلام

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، کلیاتی در باره فلسفه، چیستی و روند پیدایش هنر و نقش آن در تاریخ تحولات تمدنی دوره‌های پیشین
۲. جایگاه هنر در فرهنگ و اندیشه اسلامی
۳. تحلیل مواضع مسلمانان در برابر انواع هنر
۴. نقش و تأثیر آموزه‌های قرآنی و اندیشه‌های فقهی، کلامی و حکمی علمای اسلامی بر هنر در جهان اسلام
۵. بررسی و معرفی میراث هنری پیش از اسلام در سرزمین‌هایی چون ایران، روم، هند، بین‌النهرین، چین و مصر و چگونگی انتقال آن به جهان اسلام
۶. تحلیل چگونگی پیدایش سبک‌های هنری در سرزمین‌های اسلامی
۷. جایگاه معماری و معرفی انواع بناها و سازه‌ها
۸. کاشیکاری، انواع و کاربردهای آن در دوره‌های گوناگون هنر در جهان اسلام
۹. بافندگی، انواع و کاربردهای آن در دوره‌های گوناگون هنر در جهان اسلام
۱۰. جایگاه خوشنویسی در هنر اسلامی

۱۱. نگارگری و انواع آن در جهان اسلام

۱۲. سفال سازی و سفال گری در جهان اسلام

۱۳. فلزکاری و انواع آن

۱۴. جایگاه موسیقی و کاربردهای آن در جهان اسلام

۱۵. هنرهای آئینی در سرزمین های اسلامی

۱۶. کتاب آرایی و هنرهای مرتبط با آن در جهان اسلام

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

بلر، شیلا، بلوم، جانانان (۱۳۸۶)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه اردشیر اشراقی، تهران، سروش
ریچارد اتینگهاوزن و الگ گرابار (۱۳۹۹)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
هیلن براند، رابرت (۱۳۰۴)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه اردشیر اشراقی، تهران، روزانه
پیرنیا، محمد کریم، معماریان، غلامحسین (۱۳۹۶)، آشنایی با معماری اسلامی ایران، تهران، سروش دانش
بورکهارت، تیتوس (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، زبان و بیان، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، سروش
وزیر، علینقی (۱۳۸۸)، تاریخ عمومی هنرهای مصور، قرون وسطی و دوران اسلامی، تهران، دانشگاه تهران
رایس، تالبوت (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، انتشارات علمی فرهنگی
گذار، آندره (۱۳۸۸)، آثار ایران، ترجمه ابوالحسن سروق مقدم، مشهد، آستان قدس رضوی
زکی محمدحسن (۱۳۶۶)، تاریخ صنایع ایران بعد از اسلام، ترجمه محمدعلی خلیلی، تهران، اقبال
کیانی، محمد یوسف (۱۳۹۹)، تاریخ هنر معماری ایران در دوره اسلامی، تهران، سمت
هانری مارتن و جان هوگ (۱۳۸۹)، سبک شناسی هنر معماری در سرزمین های اسلامی، ترجمه پرویز ورجاوند، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

تولستی، لئون (بی تا)، هنر چیست، ترجمه کاوه دهگان، تهران، امیر کبیر
هاوزر، آرنولد (۱۳۷۷)، تاریخ اجتماعی هنر، ترجمه ابراهیم یونسی، تهران، خوارزمی
مدخل های مرتبط در دایره المعارف بزرگ اسلامی، دانشنامه جهان اسلام و EI2.

Inbarr Barry Flood, Gulru Necipoglu (2017), A Companion to Islamic Art and Architecture
Khaled Azzam (2013), Arts and Crafts of the Islamic Lands

جغرافیای تاریخی سرزمین‌های اسلامی

Historical geography of Muslim world

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی از وضعیت تاریخ سرزمین‌های اسلامی از منظر علم جغرافیا

سرفصل

۱. نگاهی کلی به مفهوم جغرافیا و جغرافیای تاریخی
۲. جایگاه و اهمیت جغرافیای تاریخی اسلام در پژوهش‌های تاریخ اسلام
۳. مصادر و منابع جغرافیای اسلامی (اسکندرانی، ایرانی و هندی)
۴. تقسیم‌بندی یونانی و ایرانی ربع مسکون: مسئله هفت اقلیم
۵. تقسیم‌بندی اقالیم و ولایات اسلامی بر اساس متون کلاسیک جغرافیایی مسلمانان
۶. دانش جغرافیا و سیر جغرافیا نگاری در تمدن اسلامی: الف) مکتب عراقی
۷. دانش جغرافیا و سیر جغرافیا نگاری در تمدن اسلامی: ب) مکتب بلخی
۸. دانش جغرافیا و سیر جغرافیا نگاری در تمدن اسلامی: ج) دوره تلفیق عراقی و بلخی
۹. آشنایی با نقشه‌های تاریخی سرزمین‌های اسلامی: الف) نقشه عالم
۱۰. آشنایی با نقشه‌های تاریخی سرزمین‌های اسلامی: ب) نقشه دریاها
۱۱. آشنایی با نقشه‌های تاریخی سرزمین‌های اسلامی: ج) نقشه ولایات و سرزمین‌های اسلامی

۱۲. بررسی مؤلفه‌های جغرافیای طبیعی و انسانی

۱۳. بررسی جغرافیای طبیعی سرزمین‌های اسلامی: مطالعه موردی یکی از اقالیم اسلامی بر اساس یکی از متون کلاسیک

۱۴. بررسی جغرافیای فرهنگی سرزمین‌های اسلامی: مطالعه موردی یکی از اقالیم اسلامی بر اساس یکی از متون کلاسیک

۱۵. بررسی جغرافیای اجتماعی سرزمین‌های اسلامی: مطالعه موردی یکی از اقالیم اسلامی بر اساس یکی از متون کلاسیک

۱۶. بررسی جغرافیای اقتصادی سرزمین‌های اسلامی: مطالعه موردی یکی از اقالیم اسلامی بر اساس یکی از متون کلاسیک

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- تشنر و مقبول احمد (۱۳۸۷)، تاریخچه جغرافیا در تمدن اسلامی، ترجمه محمد حسن گنجی، تهران، کتاب مرجع
- کراچکوفسکی (۱۳۷۹)، تاریخ نوشته‌های جغرافیایی در اسلام، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران، انتشارات علمی فرهنگی
- لومبارد، موريس (۱۳۹۱)، جغرافیای تاریخی جهان اسلام، ترجمه سمیه سادات طباطبایی، عبدالله ناصری طاهری، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام
- پلاننهل، ژاویه (۱۳۹۱)، مبانی جغرافیایی تاریخ اسلام، ترجمه عبدالله ناصری طاهری، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام
- لویی ماسینیون (۱۳۹۸)، جغرافیای تاریخی کوفه، ترجمه عبدالرحیم قنوت، تهران، سمت
- قرچانلو، حسین (۱۳۸۰)، جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی، تهران، سمت
- لسترینج، گای (۱۳۷۵)، جغرافیای تاریخی سرزمین‌های خلافت شرقی گای لسترینج، ترجمه محمود عرفان، تهران، انتشارات علمی فرهنگی
- حسین مونس (۱۳۸۵)، اطلس جهان اسلام، ترجمه آذرتاش آذرنوش، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

مطالعات اسلامی در غرب

Islamic Studies in the West

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی با تفکرات غربی درباره اسلام، شناخت سرچشمه این تفکرات و تطور مطالعات اسلامی در غرب

سرفصل

۱. چيستی مطالعات اسلامی و اقسام آن
۲. معرفی غرب به عنوان مجموعه ای سیاسی - فرهنگی
۳. توجه غرب به اسلام و مطالعات اسلامی در غرب در قرون وسطی (مطالعات هنجاری)
۴. تحول جهان بینی در غرب (رنسانس و عصر روشنگری)
۵. گسترش مناسبات غرب با جهان اسلام پس از قرون وسطی (استعمار)
۶. تأسیس و گسترش موزه ها و کتابخانه ها در غرب و انتقال نسخ خطی و میراث تمدنی جهان اسلام به غرب
۷. شرقشناسی و مطالعات اسلامی (مطالعات غیر هنجاری)
۸. انجمن های علمی، گسترش مطالعات اسلامی در دانشگاه ها و مؤسسات علمی و انتشار مجلات و نشریات علمی و تخصصی
۹. نقد مطالعات اسلامی در غرب
۱۰. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در فرانسه
۱۱. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در آلمان
۱۲. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در انگلستان
۱۳. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در هلند
۱۴. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در روسیه
۱۵. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در ایالات متحده آمریکا
۱۶. مؤسسات، زمینه های مطالعاتی و چهره های سرشناس مطالعات اسلامی در ایتالیا، اتریش، اسپانیا و ...

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- عدالت‌نژاد، سعید (۱۳۹۸)، شرق شناسی، در دانشنامه جهان اسلام، تهران، کتاب مرجع
- اسعدی، مرتضی (۱۳۸۱)، مطالعات اسلامی در غرب انگلیسی زبان، تهران، سمت
- الویری، محسن (۱۳۹۸)، مطالعات اسلامی در غرب، تهران، سمت
- بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ (۱۳۵۱)، خاورشناسی در روسیه و اروپا، تهران، ابن‌سینا
- بدوی، عبدالرحمن (۱۹۹۳)، موسوعه المستشرقین، بیروت، دار العلم للملایین
- ج. د. پیرسون (۱۳۶۵-۱۳۶۶)، ترجمه های موجود قرآن کریم به زبانهای گوناگون، ترجمه هوشنگ اعلم، در مجله تحقیقات اسلامی
- حسینی طباطبائی، مصطفی (۱۳۷۵)، نقد آثار خاورشناسان، تهران، چاپخش
- ادوارد سعید (۱۹۵)، شرقشناسی، ترجمه عبدالرحیم گواهی، تهران، امیرکبیر
- سلماسی زاده، جواد (۱۳۶۹)، تاریخ ترجمه قرآن در جهان، تهران، امیرکبیر
- Asef, H., (ed.), (1984), Orientalism, Islam and Islamists, Vermont,
- Curtis, M., (2009), Orientalism and Islam European Thinkers on Oriental Despotism in the Middle East and India, Cambridge,
- Daniel, N., (1980), Islam and the West, the making of an image, Oxford
- Elmarsafy, Z. et al., (2013), Debating Orientalism, UK
- Graf, A. et al. (eds.), (2010), Orientalism and Conspiracy
- Hourani, A., (1991), Islam in European thought, Cambridge
- Irwin, R., (2006), For Lust of Knowing, The Orientalists and Their Enemies, London
- Macfie, A. L., (2000), Orientalism: a Reader, New York
- Pareja, F. M., (1964), Islamologie, Beirut
- Panaino, A. and A. Piras (eds.), (2004), Schools of Oriental Studies and The Development of Modern Historiography, Milan,
- Southern, R. W., (1962), Western views of Islam in the middle Ages, Cambridge

تاریخ جریانهای فکری و سیاسی در جهان اسلام

History of intellectual and political currents in the Islamic world

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی تحلیلی دانشجویان با جریانهای عمده فکری و سیاسی در جهان اسلام از ابتدا تا عصر حاضر

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، تعریف جریان و جریان فکری و سیاسی
۲. زمینه‌ها و عوامل مؤثر در پیدایش جریانهای فکری و سیاسی
۳. عوامل سیاسی: تسنن بر محور خلافت: مساله خلافت و امامت، راههای انتخاب خلیفه، ضرورت و مشروعیت وجود خلیفه و امام، ویژگی‌ها و شرایط امام، ضرورت یا جواز قیام علیه حاکم جائز، امر به معروف و نهی از منکر
۴. تحول و تجزیه سیاسی درون جریانی در طول تاریخ اسلام، فرآیند و روند اشاعه تاریخی طی قرون اسلامی
۵. عوامل مذهبی و کلامی پیدایی جریانها: پیدایش علم کلام و مباحث کلامی از جمله خالق یا مخلوق بودن قرآن، صفات خداوند، رؤیت خداوند، تجسیم و تشبیه، حکم مرتکب گناهان کبیره، جبر و اختیار، قضا و قدر
۶. عوامل اجتماعی پیدایی جریانها: هویت ملی و نژادی، رقابت‌های نژادی و قبیله‌ای، فاصله طبقاتی، عدالت اقتصادی و....
۷. عوامل فرهنگی پیدایی جریانها: قوم‌گرایی، شعوبیه، عرب‌گرایی
۸. جریانهای فکری و سیاسی اهل سنت: مرجئه، معتزله، اشاعره، اهل حدیث، ماتریدیه، جهمیه، قدریه، کرامیه، جریانهای سلفیه و..
۹. جریانهای فکری و سیاسی شیعه: امامیه یا اثنی عشریه، واقفه، افطحیه، زیدیه، غلات و...
۱۰. اسماعیلیه: خطابه، مبارکیه، قرامطه، صباحیه، دروزیه، بهره، آقاخانیه

۱۱. جریانهای فکری و سیاسی خوارج: محکمه، ازارقه، اباضیه، صفریه، شبیبیه، صالحیه، عجارده، نجدات، دولت‌های خوارج در مغرب و افریقیه و عمان

۱۲. جریان سیاسی و فرهنگی شعوبیه: راوندیه، ابومسلمیه، سپیدجامگان، سرخ‌جامگان

۱۳. جریانهای فکری و اعتقادی: اخباریون، اصولیون، شیخیه، بابیه، بهائیه، نصیری، علویون

۱۴. جریان فکری و اعتقادی صوفیه اهل سنت: طریقت صوفیانه، عرفان نظری و عملی، نقشبندی، قادریه، قادیانی، دیوبندی و...

۱۵. جریانهای فکری و اعتقادی صوفیه شیعی: نعمت‌اللهیه، نوربخشیه، یارسان یا اهل حق

۱۶. نقش و کارکرد سیاسی قیام‌ها و دولت‌های شیعی در دوره امامت و غیبت، نقد تاریخی به کارنامه سیاسی شیعیان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- اشعری قمی (۱۳۶۰)، المقالات و الفرق، تهران، انتشارات علمی فرهنگی
- نوبختی، حسن بن موسی (۱۴۰۴ق)، فرق الشیعه، بیروت، دارالاضواء
- شهرستانی، محمد بن عداالکریم (۱۹۹۵)، الملل و النحل، بیروت، دارالمعرفه
- اشعری، ابوالحسن (۱۹۸۰)، مقالات الاسلامیین اختلاف المصلین، بیروت، دار النشر فرانز شتاينر
- ابن حزم، علی بن احمد (۱۹۹۶)، الفصل فی الملل و النحل، بیروت، دار الکتب العلمیه
- فیرحی، داود (۱۳۹۱)، نظام سیاسی و دولت در اسلام، تهران، سمت
- لمبتون (۱۳۸۰)، دولت و حکومت در اسلام، ترجمه عباس صالحی، تهران، موسسه چاپ و نشر عروج
- دفتری، فرهاد (۱۳۸۳)، تاریخ و عقاید اسماعیلیه، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران، موسسه نشر فرزاد روز

Nelly Lahoud (2005), Political Thought in Islam: A Study in Intellectual Boundaries, Routledge

Khaled El-Rouayheb (2015), Islamic Intellectual History in the Seventeenth, Century, Cambridge University Press

Antony Black (2011), History of Islamic Political Thought, Edinburgh University Press

مبانی و نظریه های فرهنگ

Fundamentals and theories culture

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی دانشجویان با معانی، مفاهیم، مبانی و مؤلفه‌ها، رویکردها، مسائل، هویت، روش، دوره‌بندی، منابع فرهنگ، تنوع و وحدت فرهنگی در تاریخ بویژه نظریه‌های فرهنگ در مطالعات نوین تاریخی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، تعاریف فرهنگ، پیدایش و سیر تاریخی مفهوم فرهنگ در مغرب زمین، تعریف لغوی و اصطلاحی فرهنگ در زبان فارسی

۲. رویکرد فرهنگی در مردم شناسی، جامعه شناسی و تاریخ و تفاوت‌های آنها

۳. مبانی و مؤلفه‌ها

۴. مسائل و چالش‌ها

۵. بینش‌ها و روش‌ها

۶. تنوع و وحدت فرهنگی

۷. تقسیم‌بندی و دوره‌بندی فرهنگی جوامع

۸. تعریف نظریه و نظریه فرهنگی در علوم انسانی، انواع و مهم‌ترین نظریه‌ها: نظریه‌های کارکردگرایی دورکیم

۹. نظریه‌های مارکسیستی فرهنگ

۱۰. نظریه‌های مارکسیستی فرهنگ

۱۱. نظریه هژمونی فرهنگی گرامشی

۱۲. نظریه فرهنگ توده‌ای یا صنعت فرهنگ

۱۳. نظریه انتقادی مکتب فرانکفورت

۱۴. نظریه ساختارگرایی و نشانه‌شناسی فرهنگ

۱۵. نظریه فرهنگی در فمینیسم

۱۶. نظریه‌های جنگ تمدن‌ها و گفتگوی تمدن‌ها

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- آشوری، داریوش (۱۳۸۱)، تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ، تهران، آگاه
- بُرک، پیتر (۱۳۸۹)، تاریخ فرهنگی چیست؟، ترجمه نعمت الله فاضلی و مرتضی قلیچ، تهران، پژوهشگاه تاریخ اسلام
- استتیوئرت هال (۱۳۹۱)، معنا، فرهنگ و زندگی اجتماعی، ترجمه احمد گل محمدی، تهران، نشر نی
- دنی کوش (۱۳۸۹)، مفهوم فرهنگ در علوم اجتماعی، ترجمه فریدون وحید، تهران، سروش
- آندرو تودور (۱۳۹۲)، نظریه و روش در مطالعات فرهنگی، ترجمه فاطمه براتلو، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- معینی، جهانگیر (۱۳۷۴)، نظریه و فرهنگ، تهران، مرکز مطالعات تحقیقات فرهنگی بین‌المللی
- سالزمن، فیلیپ کارل (۱۳۹۴)، فهم فرهنگ، ترجمه محمد امین کنعانی، تهران، انتشارات خوارزمی
- پاکتچی، احمد (۱۳۹۲)، تاملاتی در مباحث فرهنگ اسلامی، تهران، دانشگاه امام صادق
- صالحی امیری، سید رضا (۱۳۸۶)، مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی، تهران، ققنوس

Arnold Groh (2019), Theories of Culture, Routledge

Kathryn Tanner (1997), Theories of Culture: A New Agenda for Theology, USA

Marvin Harris, Rowman Altamira (2001), The Rise of Anthropological Theory: A History of Theories of Culture,

Simon Gunn (2014), History and Cultural Theory, Routledge

تاریخ اندیشه اجتماعی در جهان اسلام

History of social thought in the Islamic world

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی با اندیشه اجتماعی در اسلام و تمدن اسلامی، آگاهی از دیدگاه‌ها و اندیشه‌های اجتماعی متفکران مسلمان

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، تاریخ اندیشه اجتماعی، پیشینه، معنا و مفهوم تاریخ اجتماعی با تأکید بر مکتب آنال، تاریخ اجتماعی از دو نگاه دینامیک و استاتیک
۲. تفاوت تاریخ اجتماعی با جامعه‌شناسی تاریخی، اندیشه اجتماعی در اسلام: معانی و مفاهیم، ضرورت و اهمیت
۳. پیشینه تاریخ اندیشه اجتماعی در میان مسلمانان، عوامل رویکرد به تاریخ اجتماعی در نزد مورخان مسلمان
۴. جایگاه و منزلت اجتماعی انسان از دیدگاه قرآن و سنت، انسان و اجتماع، هویت جامعه، تفکر اجتماعی در اسلام، مفهوم شعب، قبیله و امت، ساختار نظام قبیله‌ای، تنوع و اختلاط قومی، طبقات اجتماعی، صاحبان حرف
۵. عوامل موثر بر شکوفایی و افول اندیشه اجتماعی در اسلام
۶. نظام مالی در اسلام و رابطه آن با جامعه اسلامی، نو مسلمانان و اهل کتاب: جزیه، خراج، عشر، زکات، صدقه، غنایم، خمس، فیه، انفال، اقطاع، انواع زمین‌ها، نظام وقف، اهداف وقف، انواع وقف، ارکان وقف
۷. ویژگی‌های تفکر اجتماعی دانشمندان مسلمان: تفاوت در مبانی و منابع فکری، آرمانگرایی، علم مدنی، بی‌طرفی علمی، هم‌نشینی دانش و ارزش
۸. دیدگاه‌ها و آراء اندیشمندان مسلمان، زمینه‌ها و عوامل ظهور آراء و اندیشه‌های اجتماعی در جهان اسلام
۹. دیدگاه‌های اجتماعی ابونصر فارابی

۱۰. فارابی و آراء اهل‌المدينه الفاضله ، روش فارابی در نگارش آراء مدينه الفاضله

۱۱. ديدگاه‌های اجتماعی اخوان الصفا

۱۲. ديدگاه‌های اجتماعی ابوریحان بیرونی

۱۳. بیرونی و تحقیق ماللهند، روش بیرونی در نگارش تحقیق ماللهند

۱۴. ديدگاه‌های اجتماعی ابن خلدون

۱۵. ديدگاه‌های اجتماعی خواجه نصیرالدین طوسی

۱۶. ديدگاه‌های اجتماعی متفکران مسلمان معاصر: سید جمال‌الدین اسدآبادی، اقبال لاهوری، مالک بن نبی، علامه طباطبائی، مرتضی مطهری، علی شریعتی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۲)، تاریخ اندیشه های اجتماعی در اسلام، تهران، آوای نور

ساشادینا، عبدالعزیز (۱۳۸۷)، مبانی همزیستی اجتماعی در اسلام، ترجمه محمدرضا هاشمی، تهران، ادیان

پیتربرک (۱۳۸۱)، تاریخ و نظریه اجتماعی، ترجمه غلامرضا جمشیدیها، تهران، دانشگاه تهران

فتحعلیانی، حامد (۱۳۹۰)، درآمدی بر تاریخ اجتماعی تمدن اسلامی، تهران، خواجه خورشید

رابرتسون، یان (۱۳۷۳)، درآمدی بر جامعه، ترجمه حسین بهروان، مشهد، آستان قدس رضوی

Reuben Levy (1962), The Social structure of Islam: being the second edition of the sociology of Islam, London

Mohammed A. Bamyeh (1999), The Social Origins of Islam: Mind, Economy, Discourse, University Of Minnesota Press

Syed Nawab Haider Naq, Malik Raihan Ahmad(eds.) (1994), Islam, Economics, and Society (RLE Politics of Islam), Routledge

نقد متن

Text Criticism

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: شناخت شیوه‌های نقد و ارزیابی متون تاریخی و کاربرست آنها در نقد منابع تاریخ اسلام

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، چيستی نقد متن: نقد منبع؛ نقد متنی؛ نقد تاریخی
۲. گونه‌های نقد متن: نقد درونی و نقد بیرونی
۳. پیشینه نقد متن: رویدادهای تأثیرگذار بر شکل‌گیری نقد متن، بنیانگذاران اولیه، مراحل و حوزه‌های نقد متن
۴. پیشینه مباحث مرتبط با نقد متون در جهان اسلام
۵. نقل شفاهی و مکتوب نخستین آثار و جوامع در حوزه‌های علوم اسلامی
۶. قرآن به عنوان منبع تاریخی
۷. تاریخ‌گذاری قرآن
۸. نقد متنی قرآن
۹. حدیث به عنوان منبع تاریخی
۱۰. روش‌های نقد حدیث: نقد بیرونی حدیث
۱۱. نقد درونی حدیث: نقد اسنادی، نقد متنی، نقد ترکیبی اسنادی-متنی
۱۲. نقد منابع سیره و مغازی: نقد اسنادی و نقد متنی
۱۳. نقد ترکیبی: اسنادی-متنی

۱۴. بازسازی متون

۱۵. استنساخ و نقل مکتوب منابع تاریخ اسلام

۱۶. نسخه شناسی و تصحیح انتقادی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- بلمی، جیمز (۱۳۹۹)، نقد متنی قرآن، ترجمه مسعود صادقی، در دائرة المعارف قرآن، تهران، حکمت
- پاکتچی، احمد (۱۳۹۱)، درس گفتارهایی درباره نقد متن، تهران، دانشگاه امام صادق
- روبن، کریستین ژولین (۱۴۰۱)، ۱۴۰۰ سال پادشاهی در عربستان پیش از اسلام، ترجمه محمدعلی خوانین زاده. تهران، حکمت
- شولر، گریگور (۱۳۹۳)، شفاهی و مکتوب در نخستین سده های اسلامی، ترجمه نصرت نیل ساز، تهران، حکمت
- دروش، فرانسوا (۱۳۹۵)، دستنامه نسخه شناسی نسخه های به خط عربی، ترجمه سیدمحمدحسین مرعشی، تهران، سمت
- دروش، فرانسوا (۱۳۹۴)، قرآن های عصر اموی، مقدمه ای در باب کهن ترین مصاحف، ترجمه مرتضی کریمی نیا و آلاء وحیدنیا، تهران، هرمس
- صفری آق قلعه، علی (۱۳۹۰)، نسخه شناخت: پژوهشنامه نسخه شناسی نسخ خطی، تهران، میراث مکتوب
- هارالد موتسکی و دیگران (۱۳۹۹)، تحلیل روایات اسلامی، مطالعاتی در احادیث فقهی، تفسیری و مغازی، ترجمه سیدمحمد موسوی مقدم، تهران، سمت
- هارالد موتسکی (۱۳۹۰)، حدیث اسلامی، خاستگاه ها و سیر تطور، به کوشش و ویرایش مرتضی کریمی نیا، قم، دارالحدیث
- هارالد موتسکی (۱۳۹۲)، جمع و تدوین قرآن: بازنگری دیدگاه های غربی در پرتو تحولات جدید روش شناختی، در زبان قرآن، تفسیر قرآن، ترجمه مرتضی کریمی نیا، تهران، هرمس
- هارالد موتسکی (۱۳۸۶)، زندگی نامه حضرت محمد (ص)، ترجمه محمدتقی اکبری و عبدالله عظیمایی، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی

Donner, Fred McGraw (1998), Narratives of Islamic Origins: The Beginnings of Islamic Historical Writing, Princeton: The Darwin Press

Jackson, J.R. de J (1989), Historical Criticism and the Meaning of Texts, Routledge

Hoyland. G. Robert (1997), Seeing Islam as others saw it: a Survey and Evaluation of Christian, Jewish, and Zoroastrian Writings on Early Islam, Princeton: The Darwin Press

David R (2012), The historical-Critical Method, Krentz, Edgar; The Historical-Critical Method, a Guide for the Perplexed, Law, London: Continuum

متون تخصصی به زبان انگلیسی

Specialized texts in English

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: فهم متون تخصصی تاریخ و تمدن ملل اسلامی به زبان انگلیسی و مهارت یافتن در فن ترجمه

سرفصل

1. Islam
2. European Literature, Perception of Islam
3. Masjid
4. Aqsa Mosque
5. Mamluks
6. Ilkhanids
7. Merchants, Muslim
8. Adab
9. Libraries
10. Muslim- Byzantine Relations
11. Land Tenure and Ownership, Iqta
12. Fiscal System
13. Silk Road
14. Arabia
15. Baghdad
16. Kufa

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منبع

Encyclopedia of Islam, 2nd edition

تاریخ و تمدن اسلامی در آسیای مرکزی و قفقاز

History and civilization of Central Asia and the Caucasus in the Islamic period

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آگاهی از اوضاع سیاسی و تمدنی آسیای مرکزی و قفقاز پیش از استیلای روسیه تزاری و جدایی آنان از قلمرو سیاسی ایران و شناخت مناسبات سیاسی و فرهنگی این دو منطقه با ایران

سرفصل

۱. معرفی مباحث و منابع آن

۲. جغرافیای تاریخی، اقوام و ترکیب جمعیتی آسیای مرکزی

۳. میراث سیاسی - تمدنی تیموریان در آسیای مرکزی

۴. تاریخ امارت و خانات آسیای مرکزی (شیبانیان، مغنیتیه، خانات خیوه، خوقند، کاشغر، یارکند و تاشکند)

۵. آسیای مرکزی و قدرتهای بزرگ اروپایی، استیلای روسیه بر آسیای مرکزی

۶. مناسبات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آسیای مرکزی با مناطق همجوار قبل و بعد از استیلای روسیه (با تأکید بر ایران)

۷. جنبشهای استقلال طلبانه در آسیای مرکزی

۸. دین، فرهنگ، هنر و تمدن آسیای مرکزی در قرون جدید

۹. معرفی مباحث و منابع

۱۰. جغرافیای تاریخی، اقوام و ترکیب جمعیتی قفقاز

۱۱. تاریخ خانات قفقاز (باکو، گنجه، نخجوان، قوبا/قوبه، شکی، شیروان، ایروان، تالش ...) تا آغاز سلطنت قاجاریه

۱۲. قفقاز و قدرتهای منطقه ای (ایران، عثمانی و روسیه)

۱۳. استیلای روسیه بر قفقاز

۱۴. جنبشهای استقلال طلبانه در قفقاز

۱۵. مناسبات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی قفقاز با ایران

۱۶. فرهنگ و تمدن قفقاز در قرون جدید

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- محمدیار بن عرب قطفان (۱۳۸۵)، مسخرالبلاد، تهران، میراث مکتوب
- راقم سمرقندی، میر سید شریف (۱۳۸۰)، تاریخ راقم، تهران، بنیاد موقوفات محمود افشار
- دوغلان، میرزا محمد حیدر (۱۳۸۳)، تاریخ رشیدی، تهران، میراث مکتوب
- بخارایی، میرشمس (۱۳۷۷)، تاریخ بخارا، خوقند و کاشغر، تهران، میراث مکتوب
- امیر عالم خان (۱۳۷۳)، تاریخ حزن الملل، تهران، مرکز مطالعات ایرانی
- ابوالغازی بهادرخان (۱۳۹۰)، شجره التراکمه، تهران، پینار
- م. م. رمزی (۲۰۰۲)، تلفیق الاخبار و تلقیح الآثار فی وقائع غزان و بلغار و ملوک التتار، بیروت، دار الکتب العلمیه
- خ. عشقی (۱۳۵۲)، سیاست نظامی روسیه در ایران، ۱۷۹۰-۱۸۱۵، تهران، دانشگاه تهران
- مدخلهای مرتبط در دائرهالمعارف بزرگ اسلامی و دانشنامه جهان اسلام

Ebulgazi Bahadir Han (1730), A general history of the Turks, Moguls and Tatars, vulgarly called Tartars: together with a description of the countries they inhabit,

Tsutsiev, A and N. Seligman Favorov (2014), Atlas of the Ethno-Political History of the Caucasus, Yale University Press

Bosworth, C. E. (2004), The New Islamic Dynasties, A chronological and genealogical manual, Edinburgh University press

Becker, S. (2004), Russia's Protectorates in Central Asia_ Bukhara and Khiva, 1865-1924, Routledge

Levi, S. C. (2017), The Rise and Fall of Khoqand, 1709-1876, University of Pittsburgh Press

Frank, A. J. (2012), Bukhara and the Muslims of Russia: Sufism, education, and the paradox of Islamic prestige, Brill

Noda, J. (2016), The Kazakh Khanates Between the Russian and Qing Empires , Brill Academic Pub

Gammer, M. (2013), Muslim Resistance to the Tsar. Shamil and the Conquest of Chechnia and Daghestan, Routledge

Hasanli, J. (2018), The Sovietization of Azerbaijan: The South Caucasus in the Triangle of Russia, Turkey, and Iran, 1920-1922, University of Utah Press

تاریخ و تمدن اسلامی در هند

Islamic history and civilization in the Indian subcontinent

مقطع: کارشناسی ارشد

تعداد واحد: ۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی تحلیلی دانشجویان با تاریخ و تمدن مسلمانان در شبه قاره هند از آغاز ورود اسلام تا تجزیه

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، آشنایی با جغرافیای تاریخ هند، هند از منظر جغرافیانگاران و مورخان مسلمان در سده‌های نخستین اسلامی، اوضاع سیاسی هند مقارن ورود فاتحان مسلمان
۲. تاریخنگاری فارسی در هند و معرفی برجسته‌ترین تواریخ فارسی هر دوره
۳. تاریخ سیاسی اجتماعی هند از آغاز ورود مسلمانان تا تشکیل سلاطین دهلی (۹۱ تا ۶۰۲ هجری قمری)
۴. تاریخ سیاسی اجتماعی هند در دوره سلاطین دهلی (۶۰۲ تا ۹۳۲ هجری قمری)
۵. تاریخ سیاسی اجتماعی هند در دوره بابریان/کورگانیان هند
۶. تاریخ سیاسی اجتماعی حکومت‌های محلی مسلمان در کشمیر، بنگال
۷. تاریخ سیاسی اجتماعی حکومت‌های محلی مسلمان در گجرات، مالوه و دکن
۸. ترکیب قومی و جمعیتی مسلمانان در هند: افغانها، ایرانیان، عربها، مغولان، ترکان، حبشی‌ها، منازعات و روابط آفاقیان و دکنی‌ها

۹. تشیع در هند: ورود شیعیان، فرق و گروه‌های شیعه (اسماعیلیه و شاخه‌های آن، امامیه)، گستردگی جغرافیایی تشیع در هند، میراث مکتوب تشیع در هند

۱۰. آموزش و گروه مسلمانان در هند: آموزش‌های سنتی، آموزش‌های نوین (ایجاد مراکز، مؤسسه‌ها و دانشگاه‌های اسلامی)

۱۱. هنر و معماری اسلامی در هند: سبک‌ها و شیوه‌های معماری، بناهای مهم، دیگر هنرها اسلامی: خوشنویسی، نقاشی و...

۱۲. دیوانسالاری اسلامی در هند، سرمنشأ دیوانسالاری اسلامی هند (سنت‌های غزنوی و سلجوقی، سنت‌های بومی و محلی)، آشنایی با رایج‌ترین واژه‌ها و اصطلاحات مالی، اداری، نظامی و قضایی در هند

۱۳. روابط مسلمانان و هندوان در دوره اسلامی، رابطه با خاندان‌های حکومتگر هندو: مرته‌ها، ویجیانگر، سیک‌ها، هندوان در دربارهای اسلامی، منازعات و مجادلات مسلمان و هندو

۱۴. روابط حکومت‌های مسلمان هند با ایران: تا تشکیل حکومت صفوی، در دوره صفوی

۱۵. جریان‌های سیاسی و اجتماعی مسلمان در هند: پیش از استعمار، در دوره استعمار

۱۶. مسلمانان هند و استعمار، مسلمانان هند و نوگرایی، مسلمانان هند و مسئله دو ملت و تجزیه شبه قاره

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

- کوفی، علی بن حامد (۱۳۸۴)، تاریخ سند/ چچنامه، تهران، میراث مکتوب
- جوزجانی، منهاج سراج (۱۳۶۳)، طبقات ناصری، تهران، دنیای کتاب
- برنی، ضیاءالدین (۱۸۶۲)، تاریخ فیروزشاهی، کلکته، آسیاتک سوسیتی بنگاله
- شمس سراج عقیف (۱۳۸۵)، تاریخ فیروزشاهی، تهران، اساطیر
- علامی، ابوالفضل (۱۸۷۷)، اکبرنامه، کلکته،
- هروی، نظام‌الدین احمد (۱۹۱۱)، طبقات اکبری، کلکته
- بهارستان شاهی (۱۹۸۲)، مجهول المؤلف، صدر انجمن شرعی شیعیان جمون و کشمیر

بدائونی، عبدالقادر (۱۳۸۰)، منتخب التواریخ، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

فرشته، محمدقاسم هندوشاه (۱۸۶۸)، تاریخ فرشته، بمبئی

سلیم، غلامحسین (۱۸۹۰)، ریاض السلاطین/تاریخ بنگاله، کلکته

معصومی، محسن (۱۳۸۹)، فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی دکن در دوره بهمنیان، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

یاری، سیاوش (۱۳۸۸)، تاریخ اسلام در هند، قم، نشر ادیان

رضوی، اطهرعباس (۱۳۹۶)، تاریخ سیاسی اجتماعی شیعه اثنی عشریه در هند، اطهر عباس رضوی، قم، پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت

مدخل‌های مرتبط در دایره‌المعارف بزرگ اسلامی، دانشنامه جهان اسلام و دایره‌المعارف اسلام (به انگلیسی)

J. Allan, T. Wolseley Haig, H. H. Dodwell (eds.) (1935), Cambridge History of India

Jackson (2008), History of India, London

R. C. Majmudar (2020), An Advanced History of India: Modern India, Laxmi Publications Pvt

Elliot and Dowson (2013), The History of India, as Told by Its Own Historian, Cambridge University Press

Hardy (1973), The Muslims of British India, Cambridge University Press

M. Mujeeb (1967), The Indian Muslims, London, Allen & Unwin

تاریخ تشیع

History of Shiism

مقطع: کارشناسی ارشد

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی: ندارد

هدف: آشنایی تحلیلی دانشجویان با ماهیت مذهبی، هویت و کارکرد تاریخی تشیع در جهان اسلام و نقش آن در فرهنگ و تمدن اسلامی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع و تحقیقات جدید درباره تشیع
۲. رحلت رسول خدا(ص)، پایان دوره تنزیل و آغاز دوره تفسیر، تاویل، قرائت و پیدایش فرقه‌های اسلامی، پیدایش سه فرقه اصلی: تشیع، تسنن و خوارج و اصول فکری-سیاسی هر کدام
۳. تعریف لغوی و اصطلاحی تشیع، شیعه، امامیه، رافضی، ناصبی و فرقه‌های شیعی (اثنی عشریه، کیسانیه، زیدیه، سبعیه، اسماعیلیه، وجوه تمایز آنها
۴. ماهیت، مبانی، منابع و اصول فکری و سیاسی مذهب تشیع
۵. آموزه‌های فرهنگی-تمدنی تشیع: ۱. مبانی و اصول معرفتی، هستی‌شناسی، انسان‌شناسی (فردی و اجتماعی)
۶. آموزه‌های فرهنگی-تمدنی تشیع: ۲. مؤلفه‌ها و ارکان تمدنی: ۱. علمی-فرهنگی ۲. اجتماعی ۳. سیاسی ۴. اقتصادی
۷. جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در تفسیر و تبیین آموزه‌های فرهنگی و تمدنی بنا بر: ۱. نصوص قرآنی ۲. سنت نبوی ۳. مقتضیات تاریخی با ذکر شواهد و ادله: ۱. امام علی(ع)، از سقیفه تا شهادت امام علی(ع)
۸. جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در تفسیر و تبیین آموزه‌های فرهنگی و تمدنی بنا بر: ۱. نصوص قرآنی ۲. سنت نبوی ۳. مقتضیات تاریخی با ذکر شواهد و ادله: ۲. حسنین(ع)، از شهادت امام علی(ع) تا قیام عاشورا

۹. جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در تفسیر و تبیین آموزه‌های فرهنگی و تمدنی بنا بر: ۱. نصوص قرآنی ۲. سنت نبوی ۳. مقتضیات تاریخی با ذکر شواهد و ادله: ۳. امام سجاد(ع)، از قیام عاشورا تا رحلت امام سجاد(ع)

۱۰. جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در تفسیر و تبیین آموزه‌های فرهنگی و تمدنی بنا بر: ۱. نصوص قرآنی ۲. سنت نبوی ۳. مقتضیات تاریخی با ذکر شواهد و ادله: ۴. باقرین(ع)، از رحلت امام سجاد(ع) تا رحلت امام صادق(ع)

۱۱. جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در تفسیر و تبیین آموزه‌های فرهنگی و تمدنی بنا بر: ۱. نصوص قرآنی ۲. سنت نبوی ۳. مقتضیات تاریخی با ذکر شواهد و ادله: ۵. کاظمین، از رحلت امام صادق(ع) تا شهادت امام رضا(ع)

۱۲. جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در تفسیر و تبیین آموزه‌های فرهنگی و تمدنی بنا بر: ۱. نصوص قرآنی ۲. سنت نبوی ۳. مقتضیات تاریخی با ذکر شواهد و ادله: ۶. ابناء الرضا، از شهادت امام رضا (ع) تا غیبت امام دوازدهم(ع)

۱۳. زمینه‌ها، عوامل و دلایل فکری- فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مؤثر در تفرقه شیعیان در طول تاریخ و بررسی اجمالی نقش فرهنگی و تمدنی هریک از آنها

۱۴. نقش وسهم و کارکرد مذهب تشیع در تعریف یا تحقق فرهنگ و تمدن اسلامی و دلایل و عوامل آن

۱۵. مختصات فرهنگ و تمدن اسلامی براساس آموزه‌های تشیع

۱۶. تحلیل تاریخی فلسفه غیبت و نسبت آن با تحقق آرمانی تمدن بشری در آموزه‌های تشیع

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰ درصد	۳۰ درصد	۴۰ درصد	۲۰ درصد

منابع

جعفریان، رسول(۱۳۶۹)، حیات سیاسی و فکری امامان شیعه، سازمان تبلیغات اسلامی

مادلونگ، ویلفرد(۱۳۹۳)، جانشینی محمد، مادلونگ، ترجمه احمد نمایی و دیگران، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی

آقانوری، علی(۱۳۸۷)، خاستگاه تشیع و پیدایش فرقه‌های شیعی در عصر امامان، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

جعفری، سید حسین محمد(۱۳۵۹)، تشیع در مسیر تاریخ، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

شیخ مفید(۱۴۱۳)، الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، قم، المؤتمر العالمی لألفیه الشیخ المفید

طبرسی، فضل بن حسن(۱۴۱۷)، اعلام الوری باعلام الهدی، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام لإحياء التراث

اربلی، علی بن عیسی(۱۳۸۱ق)، کشف الغمه فی معرفه الائمه، تبریز، بنی هاشم

ترکمنی آذر، پروین (۱۳۸۳)، تاریخ سیاسی شیعیان اثنی عشری در ایران، تهران، شیعه شناسی

مدرسی طباطبایی، سید حسین (۱۳۸۳)، میراث مکتوب شیعه، ترجمه سید علی قرائی و رسول جعفریان، قم، کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران

